

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNCE DESTEKLENEN YAŞLI DESTEK PROGRAMLARININ GENEL GÖRÜNÜMÜ

Bu çalışma Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde 'Sosyal Belediyecilik Bağlamında Yaşlılık Politikaları: Yaşlı Destek Programı Uygulaması' adıyla hazırlanmış olan yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Yasin GÖKDOĞAN

Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Sosyal Siyaset Bilim Dalı, e-posta: yasin.gokdogan@ogr.sakarya.edu.tr; ORCID: 0000-0002-7039-4194

Onur METİN

Doktor Öğretim Üyesi, Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, e-posta: ometin@sakarya.edu.tr; ORCID: 0000-0002-0773-6489.

Özet

Koruyucu sağlık politikalarıyla ve belli demografik dönüşümlerle açıklanabilecek olan etkiler ortalama yaşam süresini yükseltmiştir. Nitekim bu dönüşümler sonucunda yaşlı nüfus sayısı her geçen zamanla birlikte artarak toplumları demografik yaşlanma olgusuyla baş başa bırakmıştır. Yaşlılığın toplumsal getirileri sosyal politikaların içeriklerinin zenginleştirilmesini, belli plan ve programlarla yeniden şekillendirilmesini gerekli hale getirmiştir. Ülkemizde de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından büyükşehir belediyelerinin yaşlılara yönelik sundukları hizmetleri desteklemek ve yaygınlaştırmak için Yaşlı Destek Programı (YADES) başlatılmıştır. Yaşlılar nezdinde sunulan ilgili hizmetler bütüncül bir şekilde değerlendirilerek bileşenlerinin ortaya koyulması çalışmanın temel amacıdır. Ayrıca çalışma ile belediyeler tarafından yaşlılara yönelik sunulan hizmetlere yön verebilme, ihtiyaç duyulan hizmetlerin belirlenmesi ve karar vericilere önerilerde bulunulması da amaçlanmaktadır. Çalışmada belediyelerin YADES kapsamında sundukları hizmetler ilgili dokümanlar incelenerek içerik analizine tabi tutulmuştur. YADES kapsamında belediyeler tarafından sunulan hizmetlerin güvenlik, hayat boyu öğrenme, nesiller arası dayanışma gibi yaşlılık politikalarıyla çeşitlendirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Yaşlılık, YADES, Yaşlılık Politikaları, Büyükşehir

Belediyeleri

OVERVIEW OF ELDERLY SUPPORT PROGRAMS SUPPORTED BY METROPOLITAN MUNICIPALITIES

Abstract

Health conditions, which have been progressed due to technological developments, have increased the life expectancy of individuals with the transition phase to low birth and death rates, which is explained by the effect of demographic changes. Due to these transformations, the elderly population has increased with each passing time, leaving societies with the phenomenon of demographic ageing. The social benefits of old age have made it necessary to enrich social policies' contents and reshape them with specific plans and programs. In our country, the Ministry of Family and Social Services initiated the Elderly Support Program (YADES) to support and expand the services provided by metropolitan municipalities to the elderly. The study's primary purpose is to evaluate the related services holistically offered to the elderly and reveal their components. In addition, the study aims to direct the services provided by the municipalities for the elderly, determine the services needed, and make suggestions to the decision-makers. In the study, the services provided by the cities within the scope of YADES were subjected to content analysis. Within the range of YADES, there is a need to diversify the services provided by the municipalities with senior age policies such as security, lifelong learning, and intergenerational solidarity.

Keywords: Ageing, YADES, Ageing Policies, Metropolitan Municipalities.

GİRİŞ

Yaşlılık insan yaşamında birçok değişik etkenin beraber deneyimlendiği bir zaman aralığına karşılık gelmektedir. Yaşlı ifadesi ilk bakışta kronolojik ve temelde niceliksel olarak yapılandırılır. Yaşlı tarifi tarih boyunca belli bir yaşın üzerinde bulunan kişiler için kullanılmıştır. Toplumsal yaşantıya anlam yükleyen mekânsal, tarihsel ve öznel koşulların etkisi yaşlılığın yalnızca niceliksel bir anlamı olmadığına da işaret eder. Tarihsel bir olgu olarak yaşlılığın zamanla hem niceliksel hem de niteliksel karşılıkları dönüşmüş, hem toplumda yaşlı olmanın kronolojik sınırı hem de anlamı farklılaşmıştır. Dolayısıyla toplumlara biçim veren belli koşullarla birlikte ele alınması gereken bir kavram olduğu da açıktır.

Yaşlılığın kendine özgü koşulları ve güncel olarak değişen niteliği göz önüne alındığında sosyal politikanın geleneksel bir gündem maddesi olması şaşırtmaz. Sağlık, çalışma, barınma gibi sosyal hakların tipik uğrakları yaşlılık için daha etraflıca ele alınması gereken sosyal politika gündemlerine karşılık gelecektir. Ancak biyolojik, psikolojik ve toplumsal bileşenlerle tarif edilebilecek bir varlık olarak insan, yaşlılıkla beraber bu üç bileşen bağlamında farklılaşır. Böylece sosyal politikanın kendine özgü bir gündem maddesi olarak modern dünyada hep tartışılmış ve toplumsal yaşantıya eşlik eden kurallara kendi bağlamına eşlik eden karşılıklarla katılmıştır.

Günümüz sosyal politikalarına önemli bir kaynak teşkil eden yerel yönetimler, merkezi sosyal politikaların ölçek olarak gerilemesiyle beraber hem siyasal devamlılığın yerel bir unsuru hem de toplumsal gereksinimlerin genel bir uzantısı olarak yaşlılık politikalarında olan varlıklarını çeşitlendirmişlerdir. Türkiye sosyal politikasının ilgili bakanlığınca büyükşehir belediyelerinde yaşlı bireylere yönelik sunulan hizmetleri desteklemek ve yaygınlaştırmak için 2016'da Yaşlı Destek Programı (YADES) adıyla proje bazlı uygulamaları başlatmıştır.

Elinizdeki bu çalışma kapsamında yerel yönetimler bağlamında YADES kapsamında sunulan yaşlılık programları ele alınacak ve ilgili boyutları ile betimlenmeye çalışılacaktır. Ayrıca YADES kapsamında büyükşehir belediyelerince yaşlı bireylere sunulan hizmetlerin değerlendirilmesi sonucunda bileşenlerinin neler olduğunun tespiti yapılacaktır. YADES kapsamında hizmetlerin nelerden oluştuğu bütüncül bir şekilde ortaya koyulacak ve diğer belediyeler tarafından sunulan sınırlı hizmetlere yön verebilme ve yaygınlaştırılma

olanakları tartışılacaktır.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden birini oluşturan doküman inceleme yöntemi kullanılarak, YADES kapsamında sunulan hizmetler içerik çözümlemesine tabi tutulmuştur. Çalışmada kategori ve kodlar yardımıyla veri analizi gerçekleştirilmiştir. Konuyla ilgili plan ve politika önerileri YADES kapsamında irdelenmiş ve sağlık hizmetleri, bakım hizmetleri, sosyal ve kültürel faaliyetleri şeklinde üç başlık altında kategoriler yapılandırılmıştır. Sağlık hizmetler kapsamında; fizik tedavi, sağlık destek, psikolojik destek ve ulaşım hizmetlerini içeren kodlar, bakım hizmetleri kapsamında; hane temizliği, kişisel bakım, beslenme ve teknik destek hizmetlerini içeren kodlar, sosyal ve kültürel faaliyetler kapsamında; iş ve uğraşı çalışmaları, müzik, spor, gezi, tiyatro-sinema ve farkındalık programlarını içeren kodlar altında Türkiye'deki 14 büyükşehir belediyesi tarafından sunulan hizmetler analize tabi tutulmuştur. Çalışmada büyükşehir belediyeleri tarafından Yaşlı Destek Programı kapsamında sunulan hizmetleri, sistematik olarak özetlenebilmekte, kategorilere ayrılabilen ve kodlar önceden belirlenen kurallarla oluşturulabildiği için bu analiz birimi kullanılmıştır. YADES kapsamında hizmet veren Sakarya, Kayseri, Trabzon, Kahramanmaraş, Şanlıurfa, Antalya, Gaziantep, Malatya, Ordu, Samsun, Erzurum, Diyarbakır, Kocaeli ve Balıkesir Büyükşehir Belediyeleri'nin konuyla ilgili stratejik hedef ve faaliyet raporları, resmi internet siteleri, gazete haberleri, konuyla ilgili seminer, çalıştay vb. etkinlikleri ile içerik çözümlemesine tabi tutularak değerlendirilmesi yapılmıştır. Sağlık hizmetleri kategorisinde; psikolojik destek, fizik tedavi, sağlık desteği ve ulaşım hizmetleri, bakım hizmetleri kategorisinde; hane temizliği, kişisel bakım, beslenme ve teknik destek hizmetleri, sosyal ve kültürel faaliyetler kategorisinde; iş ve uğraşı çalışmaları, müzik, spor, gezi, tiyatro-sinema ve farkındalık programları dahil edilmiştir. Çalışmada büyükşehir belediyeleri tarafından 2016-2020 yılları arasındaki süreçte YADES kapsamında sunulan hizmetler veri olarak kullanılmıştır. Bu bakımdan yaşlılık dönemiyle birlikte sorunların temellerini oluşturan sosyal ve psikolojik, sağlık, bakım, emeklilik hayatı, yalnızlık ve sosyal izolasyon, güvenlik, nesiller arası çatışma, hayat boyu eğitim gibi konular ele alınarak incelenmiştir. Konya ve Mardin Büyükşehir Belediyeleri tarafından YADES kapsamında sundukları hizmetler veri eksikliği nedeniyle analize dâhil edilememiştir.

1. Literatür Değerlendirmesi

Sanayileşme ve kentleşme olgusunun dünya genelinde yaygınlaşmasıyla birlikte

ortaya çıkan doğurganlık hızının düşmesi, geniş aileden çekirdek aileye geçişler ve kadının iş hayatına daha fazla katılımının artması sonucunda yaşlılara yönelik bakım politikalarının önemi daha da artmıştır. Kent hayatının zorluğu, rasyonel hayat tarzı ve kurumsallaşma düzeyinin hızlanması gibi faktörler geleneksel bakım anlayışında değişimlere neden olmuştur. Artan yaşla birlikte ortaya çıkan belli başlı sorunlar da bireyin bağımlı yaşamasına neden olmaktadır. Bu durum yaşlı bireylerin kurumlardan ya da aile dışındaki kişilerden yardım alma durumunu ortaya çıkarmaktadır.

65-70 yaş aralığındaki yaşlı bireylerin %11'i başkalarının yardımıyla yaşamaya muhtaçken, 85 yaş ve üzeridekilerde bu oran %42'ye çıkmaktadır. Bu durum sadece yaşlının kendini değil yakın çevresinde olan kişileri de etkilemektedir. Özellikle kalça kırıkları, idrar kaçırma ve bunamadaki artışlar, 85 yaş ve üzerindeki bireylerin büyük bir kısmında yaşanmakta ve bakıma ihtiyaç duymasına sebep olmaktadır. Alzheimer ve buna benzer ruhsal hastalıkları olan bireylerin destekleyici bakımlarının %80'i yakın çevresindeki aile veya bakıcılar aracılığı ile yapılmaktadır. Bu durum yaşlının yakın çevresi ve bakımı üstlenenler üzerinde baskı yaratmaktadır. (Antonucci, 2016'dan akt. Şentürk, 2018: 241)

Yaşlı bireylerin en çok korktuğu durumların başında yaşlılığın getirdiği sorunlarla birlikte bir başkasının bağımlılığına girilmesidir. Bakımını üstlenen kişi çocuğu olsa bile çocuğun durumu kabullenmesi zor olur. Belki de yaşlı bireye evladı baktığı için korkusu daha fazla olur. Kimi zaman ona yük olacağından üzüldür, kimi zaman da taleplerinin açıkça dile getiremeyeceği için sıkıntıya girer. (Tufan, 2003:110)

Ülkemizde yaşlılara yönelik bakım hizmetleri devlet ve diğer kurumlarla birlikte ailelerin de bu rolü üstlenmesiyle sürdürülmektedir. Ancak yaşın ilerlemesiyle yaşlıların bakım hizmetine destek veren bireylerin kendi ve aile hayatına ilişkin sorumlulukları sebebiyle sorunları daha da artmakta ve yerine getiremediklerinde kaygı ve üzüntü içinde olmaktadırlar. Bu nedenle yaşlı bakım hizmetlerinde ailelere yönelik destek modelleri de geliştirilmelidir. (Ersanlı, 2008: 176)

Tufan'a göre (2003: 110-117) kuşaklar arasındaki ilişkileri bozan gelişmelerden biri de yaşlı nüfusun artmasıyla birlikte ortaya çıkan bakım sorunudur. Meydana gelen bu gelişmeler arasında kadınların çalışma hayatına daha fazla katılmaları büyük önem taşır. Çünkü çoğu zaman (kültüre bağlı olarak) bakıma muhtaç

olan yaşlı bireylerin bakım sorumluluğunu kadınlar yüklenmektedir. Bu durumun kadınının yaşamında belli dezavantaj yarattığı da ortadadır. Yaşlı bireye bakımın aile düzenini etkilemesi ve ekonomik koşulları zorlaması kendini belirginleştiriyorsa, yaşlının maruz kalabileceği riskler de çeşitlenebilir. Bu risk artışını önlemek için aileye ekonomik ve profesyonel desteklerin verilmesi önemlidir. Bakıma muhtaç yaşlısı olmasına rağmen iş yaşamında bulunma zorunluluğu olan eşlere, yasal çerçeve içinde destek verilmemesi halinde, ailedeki bütünlüğün korunması zorlaşmaktadır. Maddi, psikolojik ve sosyal sorunların arttığı bu gibi dönemlerin üstesinden gelemeyen ailelerde eşitsiz ilişkiler daha yerleşikleşir. Bu sorunlardan en çok kadınlar ve çocuklar etkilenir. Bu sorunlara engel olabilecek önlemler olarak toplumun daha sağlıklı yaşamasını sağlayan kurumların güçlendirilmesi gerekir. Ayrıca bakıma muhtaçlık sorunu gelecek kuşaklara yükleyerek ele alınmaması gereken bir sorumluluktur. Toplumumuzda değişen konjonktürle birlikte gelecekteki yaşlı sorunlarına uygun sosyal politika ve sosyal hizmetler üretilerek kontrol altına alınması sağlanmalıdır. Burada bölgeler arasındaki çeşitli farklılıklardan, örf ve adetlere kadar birçok faktör bulunmaktadır. Bütün faktörlerin iyi bir analizi sonucunda daha modern sosyal güvenlik politikaları oluşturulmalıdır.

Yaşlı sayısındaki artış beraberinde onların nasıl ve nerede yaşam süreçleri sorunlarını gündeme getirmiştir. İlk akla gelen düşünce onları aynı binada bir araya toplayarak tıbbi ve sosyal bakım olanakları sunmak ve daha yaşanabilir bir ortam haline getirmektir. Örneğin Hollanda'da 1960'larda şehrin merkezinden uzak daha sakin bölgelerinde bakım hizmetlerini karşılamak için binaların yapıldığı görülmektedir. En az 150 kişilik kapasitelerle sunulan kompleks binalarda normal, fizyolojik ve psikolojik bakımların giderildiği bu yapılardan eskisi kadar yararlanılmamaktadır. Yaşlı bireyleri yakın çevresinden kopararak hiç tanımadığı ve alışık olmadığı yerlerde bir araya getiren komplekslerin, yaşlılıkta oluşan sorunlara cevap vermedikleri anlaşılmıştır. Son yıllarda yaşlılara yönelik yapılan mesken yapımında önemli farklılıklara gidilmiştir. Yaşlı bireylerin buldukları ortamdan koparılmadan kendi evlerinde kalmasını sağlayan çözüm yolları aranmaya başlanmıştır. Yaşlının yaşam çevresindeki değişikliklerle bireylere ilgi çekici gelmesine, günlük aktivitelerini daha rahat yapabilmesi imkânı oluşturulmuştur. İnsanların bir arada olduğu ulaşım, yeşil ortam ve alışveriş merkezleri gibi alanlar, yaşlıların fiziksel yeteneklerine göre uygun şekilde yapılmaya çalışılmıştır. Böylece yaşlıların yaşam kalitesi belli gelişmelerle arttırılmaya çalışılmıştır. (Tufan, 2003: 142-143)

Özellikle kurumlarda hizmet gören yaşlı bireylerin de ifade ettiği gibi, kurumsal

bakım yerine yaşadıkları ortamlardan uzaklaştırılmadan kendi evlerinde hizmet görebileceği imkânlarla ağırlık verilmelidir. Fiziksel ve ruhsal sağlığın korunmasına katkı sağlayan akraba, aile ve yakın dost ilişkileri ile bazı yaşamsal aktivitelerde bulunabileceği ortam ev hayatıdır. Yaşlı bireyler hayatlarının önemli bir dönemini geçirdikleri ve zengin deneyimler kazandıkları evlerinden ayrılmak istemezler. Özellikle de hatıralarına bağlı oldukları için evlerinden ayrılmaları zorlaşmaktadır (Hablemitoğlu ve Özmete, 2010: 164 ve 168).

Yapılan bir çalışmada yaşlı bireylerin kurumsal hizmet aldıkları yapılarda eksikliğini belirttiği durumlar; yaşadığı çevre itibarıyla sevilme, saygı, ilgi, sosyal ve kültürel aktivitelerde eksiklik ve bu konularda bireylere yardımcı olacak uzmanların sayısındaki yetersizlikler şeklinde sıralamaktadırlar (Hablemitoğlu ve Özmete, 2010: 163).

Hablemitoğlu ve Özmete'ye göre (2010: 164) yaşlılara yönelik verilen hizmetlerin verimliliği ve etkinliği için dört temel gereksinim dikkate alınarak yapılmalıdır. Bunlar sağlık bakımı, kişisel bakım, konut bakımı, tamir işleri ve sosyal iletişimidir. Bu çerçevede yaşlılara yönelik verilen hizmetler, kurumlarda bulunanları ve evlerinde yalnız yaşamını sürdürenleri de kapsar. Belirlenen bu ihtiyaçlar özellikle kurumsal bakım hizmeti verilirken bazı düzenlemelere gereksinim duyar. Yaşlı bireylere özellikle yaşadıkları çevre içerisinde sunulacak hizmetlerin kalitesinin artmasının ön koşulu, bu hizmeti konusunda uzman ve yaptığı işi benimseyen kişiler tarafından verilmesidir. Bakım hizmetini verecek kurumların idari ve mali yönden kendi bütçeleri olmasını sağlayan yasal çerçeveler yapılmalıdır. Sosyal güvenlik kapsamında yaşlılara yönelik sigorta imkânları genişletilerek emeklilik döneminde daha fazla hizmet sunumuna kavuşturulabilecek düzenlemeler gerçekleştirilmelidir.

Yerel yönetimler, yaşlı ve engelli bireylerin şartlarını ele alarak şehir içi düzenlemeleri ve konut yapımını ele alan yasal boyutlar oluşturmalıdır. Yaşlı bireylerin bağımlılık düzeyinin artırılmasını önleyen sistemleri desteklemek için teknolojik imkânların iyileştirilmesinin yanı sıra hizmetlerden de istifade edilmesini sağlayacak organizasyonlar yapılmalıdır. Yaşlılara yönelik hizmetlerin başarılı olmasını sağlamak için çok fonksiyonlu bir yaklaşımla çalışma ekibinin koordineli ve sistemli bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir (Ersanlı, 2008: 180).

2. Yöntem

YADES kapsamında sunulan hizmetler dökümanların ışığında içerik çözümlemesine tabi tutulmuştur. Doküman incelemesi ‘araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini’ içerisine almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 189). Nitel doküman analizi yazılı belgenin sistematik bir şekilde analizini içermektedir (Wach ve Ward, 2013: 1). Çeşitli nitel araştırmalarına benzer bir şekilde doküman inceleme yönteminde de ilgili konu kapsamında bir anlayışın ortaya koyulmasına, ampirik bilgi geliştirmek için verilerin değerlendirilmesine ve yorumlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır (Corbin ve Strauss 2008’den akt. Kırıl, 2020: 173).

Verilerin analizinde araştırma konusu kapsamında ilk etapta ilgili dokümanlara ulaşımları gerçekleştirilmelidir. Seçilen dokümanların sınırlandırılması yapılarak konuyla ilgili bölümleri incelenmelidir. Doküman verisinin orijinalliğinin kontrolü gerçekleştirilerek ayrıntılı ve derinlemesine okuması yapılmalıdır. Veriler içerik analiziyle çözümlenmeye tabi tutulacaksa kod ve kategori birimleri oluşturulmalıdır. Son olarak çözümlenmesi yapılan verilerin kullanılması ve yorumlanmasıyla birlikte yayına dönüşümü gerçekleştirilmelidir. (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 194-200)

İki tür doküman analizi yönteminden söz edilebilir, ilki genel tarama ikincisi içerik çözümlemesidir (Karasar, 2017: 231). Çalışmada içerik analizi kullanılarak YADES kapsamında yaşlılara yönelik sunulan hizmetlerin çözümlemesi yapılmıştır. İçerik analizi ‘belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenen bir teknik olarak’ ifade edilir (Büyüköztürk, vd. 2013: 259). Analizi yapılan materyalin içeriğinde bulunan göstergelerin açık ve belirgin anlamları kullanılarak içeriğe dair tanımlayıcı verilerin ulaşılması amaçlanmaktadır. Bu açıdan içerik çözümlemesi kullanılarak yapılacak materyaldeki belirli ifadelerin görülme sıklıkları kesin ve nesnel belirleme şansı verebilmektedir (George, 2003’ten akt. Taylan, 2011: 65).

İçerik çözümlemesi genel olarak iletişim formları kullanarak yapılır. Bunlar yazılı belge, fotoğraf, video ya da film gibi materyalleri kapsamaktadır. Cevaplanmak istenilen sorular kodlamalar yardımıyla araştırmacıyı sonuca ulaştırır. (Berg ve Lune, 2019: 346)

Kodlamalar belirli kurallara dayanarak ve metin içerisindeki sözcüklerin özetlenerek kategoriler halinde sunulmasına dayanır. Kodlamalar, bilgi içeriğini veriye dönüştürerek araştırmacının yorumlamasına ve çıkarımlarda bulunmasına

yardımcı olur. (Büyüköztürk, vd. 2013: 259)

Çalışmada büyükşehir belediyeleri tarafından Yaşlı Destek Programı kapsamında sunulan hizmetleri, sistematik olarak özetlenebilmekte, kategorilere ayrılabilen ve kodlar önceden belirlenen kurullarla oluşturulabildiği için bu analiz birimi kullanılmıştır.

YADES kapsamında hizmet veren Sakarya, Kayseri, Trabzon, Kahramanmaraş, Şanlıurfa, Antalya, Gaziantep, Malatya, Ordu, Samsun, Erzurum, Diyarbakır, Kocaeli ve Balıkesir Büyükşehir Belediyeleri'nin konuyla ilgili stratejik hedef ve faaliyet raporları, resmi internet siteleri, gazete haberleri, konuyla ilgili seminer, çalıştay vb. etkinlikleri ile beraber içerik çözümlemesine tabi tutularak değerlendirilmesi yapılmıştır.

YADES kapsamında sağlık hizmetleri, bakım hizmetleri, sosyal ve kültürel faaliyet şeklinde üç ana kategori oluşturulmuştur. Sağlık hizmetleri kategorisinde; psikolojik destek, fizik tedavi, sağlık desteği ve ulaşım hizmetleri, bakım hizmetleri kategorisinde; hane temizliği, kişisel bakım, beslenme ve teknik destek hizmetleri, sosyal ve kültürel faaliyetler kategorisinde; iş ve uğraşı çalışmaları, müzik, spor, gezi, tiyatro-sinema ve farkındalık programları dahil edilmiştir.

3. Bulgular

İlgili bakanlık yaşlı bireylere yönelik sunulan hizmetleri desteklemek ve yaygınlaştırmak için 2016'da Yaşlı Destek Programı adıyla proje bazı uygulamaları desteklemeye başlamıştır. Yaşlı Destek Programı, Türkiye'de 65 yaş üstü yaşlı bireylerin korunmasını ve desteklenmesini sağlayan, psiko-sosyal bakıma gereksinim duyanların yaşam alanlarında veya gündüz merkezlerinde gereksinimleri olanlara hizmet verilmesi sağlanarak, yaşlılık sürecinde bağımsız yaşamlarının desteklenmesini ve kolaylaştırılmasını hedefleyen projeleri kapsamaktadır (Yaşlı Destek Programı 2020 Yılı Projesi Uygulama Usul ve Esasları, 2020: 2). Bakanlıkça yaşlılara yönelik sunulan bu hizmetlerin ülke genelinde yaygınlaştırılacak ve standart bir şekilde verilecek, olası israf ve diğer olumsuz sorunları önleyecek bir program olarak lanse edilmiştir. YADES kapsamında öncelikli olarak desteklenecek uygulama ve hizmet modelleri şunlardır (Yaşlı Destek Programı 2020 Yılı Projesi Uygulama Usul ve Esasları, 2020: 3-4):

- Yaşlılara yönelik evde bakım ve destek hizmetleri: Yaşlı bireylerin

bakımlarıyla ilgili olarak kendisi veya yakınları tarafından yetersiz kalınması durumunda yaşlıların evlerinde yaşamlarını sürdürmesini sağlamak için yaşam alanlarının iyileştirilmesi ve günlük ihtiyaçlarına yardımcı olunması amacıyla sunulan destek hizmetlerini içermektedir.

- Psiko-sosyal destek hizmetleri: Yaşlı bireyin birlikte yaşadığı veya bakımına yardımcı olan kişilerin gereksinim duyduğu psiko-sosyal destek hizmetlerini içermektedir.
- Teknik Destek hizmetleri: İlgili teknisyenlerce elektrikli cihazları, sıhhi tesisat, boya ve küçük tadilat hizmetlerini içermektedir.
- Mobil Ekibin Kurulması: Hizmet sunumunun kesintisiz sağlanması için yaşlı bireylerin evlerine ve hizmet sağlayan kurumlara ulaşımının sağlanması amacıyla personel ve araçların temin edilmesini içermektedir.
- Koordinasyon Merkezinin Kurulması: Çağrı merkezleri aracılığıyla doğrudan istek ve ihtiyaçların alınması ve karşılanmasına yönelik organizasyonların oluşturulması ve gerekli yönlendirmenin yapılması amacıyla ilgili birimlere bağlı olarak kurulan merkezleri içermektedir.
- Gündüz bakım, dayanışma ve danışmanlık hizmetlerinin sunulduğu merkezlerin kurulmasına yönelik projeleri kapsamaktadır.
- İl genelinde yaşlı bireylerin durumlarını içeren veri tabanlarının oluşturulmasını kapsayan projeleri içermektedir.
- Koruyucu ve önleyici hizmetlerin niteliklerini artıran ve yaygınlaştırılmasını sağlayan hizmetleri içeren projeler desteklenmektedir.

Yerel dinamiklerin harekete geçirilerek kamu kurum ve kuruluşları ile diğer kurumların birlikte hareket ettiği faaliyetlerin artırılması için iş birliğine dayalı, daha esnek ve yaşlılar nezdinde uygulanabilecek bir yapıya ihtiyaç duyulmaktadır. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nca (ASHB) yerel yönetimlerin YADES kapsamında sunacağı hizmetleri ülke genelinde yaygınlaştırılmak ve hizmetlerin bütünleşik bir şekilde yürütmek, kaynak israfının ve olası diğer olumsuz durumların önüne geçilmek hedeflenmektedir. Ayrıca vatandaşlara doğrudan ve etkin olarak sunulması yönünden merkezî yönetimlere göre daha başarılı olan yerel yönetimlerin YADES programlarının başlatılmasında rol oynamıştır. YADES programı, ASHB tarafından her yıl uygulama usul ve esasları belirlenerek

proje çağrısıyla duyurulmaktadır. Tahsis edilen ödeneğin Türkiye’de 30 büyükşehir belediyesinin bulunduğu illerdeki projelerde kullanılması öngörülmektedir. Valilikler aracılığıyla büyükşehir belediyeleri YADES uygulama usul ve esasları çerçevesinde proje teklifini ASHB’ye sunmaktadır.

YADES, valiliklerin yetki ve sorumluluğunda yürütülmektedir. YADES kapsamında büyükşehir belediyesi tarafından desteklenecek projelerin seçimi ve değerlendirilmesine yönelik hükümler uygulama usul ve esaslarında düzenlenmiştir (YADES 2020 Uygulama Usul ve Esasları, 2020: 7-8):

- YADES’in amaçlarına uygun projeler desteklenmektedir.
- Yaşlı bireyin tüm yaşam alanlarına dokunabilecek ve aktif yaşlanmayı da içerisine dahil eden, sürdürülebilir ve çözüm üretme görevini üstlenen projelerin desteklenmesine öncelik verilir.
- Kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri, üniversitelerle iş birliği içerisinde gerçekleştirilecek projelere öncelik verilir.
- Evde bakımı destekleyen, gündüz hizmet sunan merkezlere, kurum bakımını azaltan ve hedef kitlesi yüksek olan projelere öncelik verilir.

Genel müdürlüğe sunulan proje teklifleri değerlendirildikten sonra Bakan onayını sunulur. Ödenek dağılımları belirlenir ve desteklenecek projeler resmi yazıyla valiliklere bildirim yapılır ve bakanlığın internet sitesinden kamuoyuna duyurulur.

YADES kapsamında desteklenen projelerin süresi 1 yıldır. Projelerin çeşitli sebeplerle öngörülen sürede tamamlanamaması durumunda bakanlığın uygun görmesiyle en fazla altıya kadar uzatılabilir. Ayrıca YADES kapsamında proje desteği alan büyükşehir belediyelerinin sonuçlanmış uygulamalarının sürdürülebilmesi amacıyla Bakan Onayı ile belirlenen oranda ödenek verilebilir (YADES 2020 Uygulama Usul ve Esasları, 2020: 6).

YADES kapsamında sunulacak her bir projenin bütçe büyüklüğünün üst sınırı 2020 yılı için 500.000 TL’dir. Merkezi bütçenin YADES kapsamında verdiği bütçe tutarı Tablo 1’de gösterilmiştir (YADES 2020 Uygulama Usul ve Esasları, 2020: 9).

Yıllar	Ödenek Tutarı (TL)
2016	4.125.000
2017	11.461.000
2018	17.650.000
2019	4.416.000
2020	2.952.000

Tablo 1: YADES Kapsamında Verilen Merkezi Bütçe Toplam Tutarı

Kaynak: YADES kapsamında sunulan destek tutarları ve bakan onayı bildirimlerinden düzenlenmiştir. (<https://www.aile.gov.tr>)

Yıllar	Büyükşehir Belediyeleri
2016	Sakarya, Kayseri, Trabzon, Kahramanmaraş ve Şanlıurfa
2017	Antalya, Gaziantep, Malatya, Ordu ve Samsun
2018	Antalya, Kayseri, Kocaeli, Kahramanmaraş, Şanlıurfa, Sakarya ve Trabzon
2019	Erzurum, Diyarbakır, Kayseri, Kahramanmaraş, Şanlıurfa, Gaziantep, Malatya, Ordu, Samsun, Kocaeli,
2020	Balıkesir, Erzurum, Gaziantep, Kahramanmaraş, Kocaeli, Konya, Malatya, Mardin, Ordu, Sakarya, Samsun, Şanlıurfa, Trabzon

Tablo 2: YADES Kapsamında Yıllara Göre Hizmet Veren Büyükşehir Belediyeleri

Kaynak: YADES kapsamında sunulan destek tutarları ve bakan onayı bildirimlerinden düzenlenmiştir. (<https://www.aile.gov.tr>)

Büyükşehir belediyelerinin bir kısmı YADES kapsamında hizmet verirken, bazıları da bir yıl arayla hizmet vermiştir. Özellikle YADES kapsamında hizmet veren büyükşehir belediyelerinin sayısında son yıllarda artış yaşanmıştır.

Gelişmiş ülkelerde başlayan yaşlı nüfustaki artış düzeyi yakın gelecekte ülkemizde de etkisini hissettirecek ve 65 yaş üzeri nüfus oranını %9 seviyelerinden %25'lere yükselecektir (TÜİK, 2021). Çalışmanın temel sorusu değişen demografik dönüşümlerle birlikte artacak olan yaşlı nüfusa yönelik hizmetleri, Yaşlı Destek Programına katılan büyükşehir belediyelerinin hizmetlerine yönelik bileşenlerinin neler olduğunu tespit etmektir. Böylece büyükşehir

belediyelerinin alan uygulamalarının neler olduğunu belirleyerek diğer belediyeler tarafından sınırlı bir şekilde sunulan yaşlılara yönelik hizmetlere yön verebilmesi ve yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır. Ayrıca YADES kapsamında yaşlılara yönelik hizmetleri bütüncül bir şekilde ortaya koyarak ihtiyaç duyulan yönlerinin belirlenmesi ve bu alanda çalışan kurum ve uzmanlara yardımcı olunması amaçlanmaktadır.

YADES Kapsamında Hizmet Sunan Büyükşehir Belediyeleri	Sağlık Destek	Fizik Tedavi	Psikolojik Destek	Ulaşım
Antalya	✓	✓	✓	
Balıkesir	✓	✓	✓	
Diyarbakır	✓		✓	✓
Erzurum	✓	✓	✓	✓
Gaziantep	✓	✓	✓	✓
Kahramanmaraş	✓	✓	✓	✓
Kayseri	✓		✓	✓
Kocaeli	✓		✓	✓
Malatya	✓		✓	✓
Ordu	✓		✓	✓
Sakarya	✓	✓	✓	✓
Samsun	✓	✓	✓	
Şanlıurfa	✓		✓	✓
Trabzon	✓	✓	✓	✓

Tablo 3: Sağlık Hizmetleri Kapsamında Büyükşehir Belediyelerinin Hizmet Dağılımları

YADES kapsamında büyükşehir belediyeleri tarafından sağlık hizmetleri alanında yaşlı bireyin evlerinde veya kurumlarda rutin sağlık kontrollerinin gerçekleştirilmesini içeren sağlık destek hizmetlerinin hepsinde sunulduğu görülmektedir. Toplumda rol ve statülerle var olan bireyin yaşlılık döneminde bunlardan uzaklaşarak yetersizlik duygusuna kapılabilmekte ve bunun sonucunda yaşlılığı sorun olarak görebilmektedir (Arpacı, 2014: 18-19). Bu sorunlara destek olunması amacıyla YADES kapsamında psikolojik destek hizmetleri tüm belediyeler tarafından gerek kurumlar da gerekse de yaşam alanlarında sunulmaktadır. Yaşlılık döneminde daha fazla görülen yürüme ve denge bozukluğu gibi fonksiyon kayıplarını önlemeye ve iyileştirmeye yönelik

faaliyetler fizik tedavi uzmanlarınca YADES kapsamında büyükşehir belediyelerinin büyük bir kısmında verilmektedir. Bireylerin sağlık sorunlarıyla daha fazla uğraştığı yaşlılık döneminde sağlık kurumlarına erişim imkânı olmayanlara ulaşım hizmetlerinin sağlanması önemli bir uygulamayı içermektedir. Büyükşehir belediyelerinin bir kısmında verilen bu hizmetler diğer belediyeler tarafından da sunulması beklenmektedir.

YADES Kapsamında Hizmet Sunan Büyükşehir Belediyeleri	Hane Temizliği	Kişisel Bakım	Beslenme	Teknik Destek
Antalya	✓	✓		✓
Balıkesir	✓	✓	✓	
Diyarbakır	✓	✓		✓
Erzurum	✓	✓	✓	
Gaziantep	✓	✓	✓	✓
Kahramanmaraş	✓	✓	✓	
Kayseri	✓	✓	✓	✓
Kocaeli	✓	✓		✓
Malatya	✓	✓	✓	✓
Ordu	✓	✓	✓	✓
Sakarya	✓	✓	✓	✓
Samsun	✓	✓	✓	
Şanlıurfa	✓	✓	✓	✓
Trabzon	✓	✓		✓

Tablo 4: Bakım Hizmetleri Kapsamında Büyükşehir Belediyelerinin Hizmet Dağılımları

YADES kapsamında büyükşehir belediyeleri tarafından bakım hizmetleri alanında kurumsal bakım hizmetleri yerine kendi bulunduğu ortamdan uzaklaşmadan sunulan hizmetlerle hem ruhsal hem de fiziksel sağlıklarının korunmasına yardımcı olunmaktadır. Bu kapsamda yaşlı bireylere yaşam alanlarında verilecek hizmetlerin niteliklerinin artırılmasına yönelik adımların atılmasına gerek duyulmaktadır. Yaşlı bireylere yaşam alanlarında sağlanacak temizlik hizmetleri, YADES kapsamındaki tüm büyükşehir belediyeleri tarafından sunulmaktadır. Yaşlı bireylerin kişisel temizlik ve berber ihtiyaçlarını gidermeye yönelik hem kurumlarda hem de yaşam alanlarında YADES kapsamında tüm büyükşehir belediyeleri tarafından verilmektedir. Yaşlı bireylere yaşam alanlarında yardımcı olunan diğer bir hizmet ise teknik

destek hizmetleridir. Yaşlı bireylerin evlerinde boya, elektrik, tesisat ve tamir hizmetlerini içeren bu teknik desteklerin yanı sıra, yaşam alanlarının da yaşlı bireylere göre tasarlanmasına yönelik hizmetler de sunulmaktadır. YADES kapsamında büyükşehir belediyelerinin büyük bir kısmında sunulan bu hizmetlerin diğer belediyeler tarafından da yaygınlaştırılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Yaşamsal ihtiyaçların en önemlisini oluşturan beslenme, yaşlı bireylerin yaşam alanlarında veya kurumlarda yemek dağıtım hizmetlerini içermektedir. Bu kapsamda gerek kurumlarda gerekse de yaşam alanlarında günlük yemek ve gıda dağıtımını büyükşehir belediyelerinin büyük bir kısmında gerçekleştirilmekte ve diğer belediyeler tarafından da sunulmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

YADES Kapsamında Hizmet Sunan Büyükşehir Belediyeleri	İş ve Uğraşı Çalışmaları	Müzik	Spor	Geziler	Tiyatro ve Sinema	Farkındalık Programları
Antalya	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Balıkesir	✓	✓		✓		✓
Diyarbakır	✓		✓	✓	✓	✓
Erzurum						
Gaziantep	✓	✓	✓	✓		✓
Kahramanmaraş						
Kayseri		✓		✓	✓	✓
Kocaeli	✓	✓			✓	✓
Malatya				✓		✓
Ordu						
Sakarya	✓		✓	✓	✓	✓
Samsun	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Şanlıurfa	✓	✓		✓	✓	✓
Trabzon	✓		✓	✓		✓

Tablo 5: Sosyal ve Kültürel Faaliyetler Kapsamında Büyükşehir Belediyelerinin Hizmet Dağılımları

Resim, hat, boyama, ebru, seramik gibi el emeğine dayanan iş ve uğraşı çalışmalarlarıyla yaşlı bireylerin bir araya gelmesi sağlanarak çeşitli aktivitelerde yürütülmektedir. Çeşitli müzik dinletilerini içeren müzik faaliyetleriyle de yaşlı bireyin bir araya gelmesi sağlanarak topluma katılım imkânı sağlamaktadır. Doğa yürüyüşleri, çeşitli egzersiz ve şehir içi ya da şehir dışı organizasyonları içeren spor ve gezilerle de yaşlı bireylerin aktif yaşlanması desteklenmektedir.

Çeşitli gösterimleri, konferans, söyleşi ve belirli haftaları kutlama gibi etkinlikleri içeren sinema-tiyatro ve farkındalık programlarıyla da yaşlı bireylerin bir araya gelmesine ortam hazırlanmaktadır. Aktif yaşlanmanın katılım boyutunu oluşturan sosyal ve kültürel etkinlikler yaşlı bireylerin toplumdan izole olma riskini önleyerek yaşlılık dönemini aktif olarak geçirmesine yardımcı olmaktadır. YADES kapsamında büyükşehir belediyeleri tarafından çeşitli sosyal ve kültürel aktivitelerle yaşlı bireylere destek olunmakta ve büyük bir kısmında verilen bu hizmetler diğer belediyeler tarafından da yaygınlaştırılmasına gerek duyulmaktadır.

4. Tartışma Ve Sonuç

Tarihsel süreçte ortaya çıkan demografik değişimler ülkelerin kamu gelirlerini, tüketimlerini, tasarruflarını ve harcama gibi ekonomik niteliklerini etkilemiştir. Sanayileşmenin ilk yaşandığı ülkelerde başlayan nüfusun yaşlanması süreci yavaş yavaş diğer ülkeleri de etkisine almış, sosyal ve ekonomik hayattaki değişimlerle daha detaylı politikaların yapılmasına gerek duyulmuştur. Yakın zamana kadar düşünce sistematüğini oluşturan yaşlanmanın bireysel olduğu kanısı artık toplumsal yaşlanma olgusuyla daha etraflıca değerlendirilmesi gereken ve tüm toplumu ilgilendiren bir alana dönüşmüştür. Bu sebeple yaşlılığı bireyde tanımlanan bir sorun olarak görmek yerine yaşlılık politikalarının vatandaşlık temelli yöntemlerle nasıl geliştirilebileceği üzerinde daha fazla durulması gereklidir. Türkiye’de de her geçen zamanla birlikte artan yaşlı nüfus düzeyi, yaşlılara yönelik politikaların geliştirilmesini güncel bir ihtiyaç olarak dayatmaya devam etmektedir.

Sağlık harcamaları ve bakım gereksinimindeki artış düzeyi sağlıklı yaşlanmayı teşvik eden, hastalıklara ve engelliliğe yönelik tedbirlerin alınması içeren politikaları gündeme getirmiştir. Yaşlılık süreciyle birlikte çalışma gücü ve gelirinin eskisi gibi olmadığı ve bu dönemde sağlık harcamalarındaki artış düzeyi göz önüne alındığında, yaşlı birey yüksek bir sosyal risk faktörüyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu sebeple yaşlı nüfusun artmasıyla birlikte oluşturulacak politika planlamaları, ekonomik ve sosyal yapılardan temel gereksinimlere kadar tüm fiziksel ve sosyal yaşamı kapsayan etmenlerin yeniden tasarlanması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Yaşlılara yönelik politikaların başarılı olabilmesi için yapılan uygulamaların sürekli izlenmesini ve denetlenmesini gerektirmektedir. Ayrıca sunulan hizmetler kapsayıcı ve katılımcı bir şekilde dönüşüme uğratarak verimsiz uygulamaların yeniden tasarımına ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca etkin ve verimli politika uygulamaları toplumun

ortak çabasıyla var olmalıdır.

Yaşlılara yönelik sunulacak destek politikalarının sadece yaşlılara değil onlara bakmakta olan yakınlarının da nefes alması sağlanarak toplumsal hayata katılmalarını kolaylaştıracaktır. Bu sebeple yaşlılık politikalarının içeriğindeki olumlu değişimler sadece yaşlı bireyler için değil bakım sorumluluğuna sahip kişiler içinde önemli bir alanı oluşturmaktadır. Nitekim Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından YADES kapsamında Alzheimer-Demens hasta ve yakınlarına özel hizmet vermek amacıyla moral evini hayata geçirmiştir. Mesleklerinde uzman kişiler tarafından bu gruba yönelik yaşam kalitelerini artırıcı ve destekleyici hizmetler sunulmakta ve bakım veren yakınlarının da yüklerini biraz da olsa hafifletmek amacıyla bilgilendirici ve destekleyici hizmetler verilmektedir. Yaşlılık döneminde bireylerin yüz yüze kaldığı Alzheimer ve Demans hastalarına karşı toplumda bilinç kazandırılmasına yönelik adımların atılmasına gerek duyulmakta, YADES kapsamında Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından verilen hizmetlerin diğer belediyeler tarafından da yaygınlaştırılacak projelere gereksinim duyulmaktadır.

Dünün çocuğu bugünün büyükannesi ve büyükbabası olan yaşlı bireylerimiz nesiller arası öğrenme, kültürel değerlerin aktarımı ve her yaşın öneminin atfedilmesi gibi özellikleri barındıran nesiller arası dayanışma uygulamalarının YADES kapsamındaki hizmetlerle artırılması gereklidir. Diyarbakır ve Samsun Büyükşehir Belediyesi tarafından gençlerle yaşlı bireyler bir araya gelerek çeşitli etkinlikler düzenlemiştir. Bu faaliyetlerle gençlerin yaşlılık konusunda bilinç düzeylerinin artırılması sağlanmış ve farklı kuşaklar bir araya getirilerek nesiller arası dayanışmanın güçlendirilmesine yönelik adımlar atılmıştır. YADES kapsamında diğer büyükşehir belediyeleri tarafından da nesiller arası dayanışmayı artıracak uygulamalar yaygınlaştırılmalı ve buna yönelik projeler geliştirilmelidir.

İlerleyen hayat evresinde aile üyeleri evlilik, eğitim ve çalışma hayatına atılması gibi sebeplerle evden uzaklaşabilmekte ve yakın çevresindeki bireyleri ölümlerle kaybedebilmektedir. Bu durumlar sonucunda da yaşlı bireyin ilişki ağları daralarak yalnızlık içerisine girebilmektedir. Aktif yaşlanmanın katılım boyutunu oluşturan sosyal ve kültürel faaliyetler ile evde bakım hizmetlerinin yanında evinde yalnız yaşayan yaşlı bireylerin güven içerisinde yaşamını sürdürebilmesi amacıyla uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda YADES kapsamında Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından akıllı takip ve çağrı

sistemleriyle yaşlı bireyler 7/24 kontrol edilmektedir. Yaşlı bireyin akıllı sistemlerle tansiyon, kalp ve şeker ölçümleri yapılabilen, acil durumlarda ve tıbbi gereklilik halinde personellere hızla bir şekilde ulaştırılmaktadır. YADES kapsamında ilgili belediye tarafından sunulan bu hizmetler yalnız yaşayan yaşlı bireylerin güvenliğinin sağlanması ve evde bakım sistemini desteklemesi noktasında önemli bir uygulamayı içermekte, diğer belediyeler tarafından da yaygınlaştırılmasına gerek duyulmaktadır.

Yaşlı bireylerin özellikleri dikkate alınarak yaşam alanlarının fiziksel değişimlerle yeniden tasarlanmasına gerek duyulmaktadır. Güvenli bir şekilde kendi bulunduğu ortamda yaşayabilmeleri amacıyla uygun fiziki çevrelere ihtiyaç vardır. YADES kapsamında Kocaeli Büyükşehir Belediyesi tarafından yaşlı bireylerin ev kazalarının önüne geçilebilmesi ve güvenli bir yaşam sürdürebilmeleri amacıyla evin çeşitli bölümlerine sabit tutunma aleti, kaydırmaz paspas, harekete duyarlı lambalar gibi sistemlerle fiziksel çevre düzenlemesi yapılmıştır. Yaşlı bireylere fiziksel yönden güvenli bir ortamın oluşturulabilmesi için gerek yaşam alanları içerisinde gerekse de dışarısında belediyeler kendini sorumlu hissederek teknik destek ve alt yapı hizmetlerini çeşitlendirmelidir.

YADES kapsamında yaşlı bireylere sunulan kurs ve etkinlikler değerlendirildiğinde kişisel gelişimine yönelik çeşitli kurslarla birey hem öğrenmekte hem de keyifli zaman geçirebilmektedir. Birçok bireyin emeklilik öncesindeki çalışma hayatında vakti olmadığı için bu kurslara katılamama ihtimali bulunmaktadır. Emeklilik sonrasında boş zamanlarını değerlendirmek veya erteledikleri isteklerini yerine getirmek için yaşlı bireylere hayat boyu öğrenme imkânlarının sunulması gerekmektedir. Ayrıca YADES kapsamında yaşlı bireylerin istihdamlarının artırılmasına ve girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesine yönelik adımlar atılmalıdır. Örneğin ilgi ve yeteneklerine göre yürütülen iş ve uğraşı çalışmaları kapsamında atölyeler oluşturularak yeni iş imkânları yaşlı bireylere sağlanabilir. Spor, gezi, sinema-tiyatro ve farkındalık programları gibi çeşitli etkinliklere katılım sağlayan yaşlı bireylerin yaşlılık sürecinde yaşamdan geri çekilme yerine aktif kalarak hem daha sağlıklı hem de sosyalleşmelerine imkân sağlanmakta ayrıca farklı kültürler ve yerler tanınmaktadır. Balıkesir Büyükşehir Belediyesi YADES kapsamında Sındırgı bölgesinde faaliyet gösteren bir termal tesiste 3 gün boyunca hem sağlık hem de psiko-sosyal yönden hizmetler verilmiştir. Yaşlılık sürecinde fizyolojik değişimlerle birlikte yaşam aktivitelerinin

sınırlanması ortaya çıkmakta ve bunun sonucunda ise günlük hayata uyum sorununun önlenmesi amacıyla ilgili etkinliklerle çeşitlendirilmesine YADES kapsamında ihtiyaç bulunmaktadır.

YADES kapsamında oluşturulacak politika modellerinin yaşlı bireylere ulaşımı önemli bir konuyu oluşturmaktadır. Veri tabanları oluşturularak ihtiyaç sahibi kişiler belirlenmeli ve hizmetler mümkün olduğunca her kesime ulaşabilmelidir. Hem kırsalda hem de merkezlerde yaşayan yaşlı bireylere hizmetlerin ulaştırılmasında eşit davranılmalı, sunulan hizmetlere katılımının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Yaşlı bireylerde politika yapım süreçlerine katılarak talep ve ihtiyaçları göz önüne alınmalı ve topluma uygun hizmet modelleri oluşturulmalıdır.

Yaşlılığı, sona doğru yaklaşan bir ömür olarak algılamak yerine yaşamın getirmiş olduğu tecrübelerin harmanlandığı bir sürecin başlangıcı prensibiyle sunulacak hizmetler, insan sermayesinden en iyi şekilde istifade edilebilmesi için onların potansiyellerini ve hayat kalitelerinin artırılmasını sağlayacaktır. Çalışmada aktif yaşlanmanın katılım boyutunu içeren sosyal ve kültürel etkinliklerle, sağlık ve bakım hizmetleri alanında sunulan uygulamalar birlikte incelenerek, yaşlı politikaları çerçevesinde nelerin gerçekleştirilebileceği YADES kapsamındaki projelerle değerlendirilmeye çalışılmıştır. Yaşlı politikalarını şekillendirenlere ve karar vericilere yardımcı olunması amaçlarını da içeren bu çalışmanın gösterdiği her yaştaki bireyin toplumda kendini konumlandırabilmesi, dayanışmanın artırabilmesi, nesiller arası bilgi aktarımının sağlanabilmesi ve daha adil bir yaşam için refahın dağılımını konu edinen sosyal politikaların artması üzerinde daha fazla durulması gerekliliğinin net olduğudur.

KAYNAKÇA

- Berg, Bruce L. ve Lune, Howard (2016), **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, (Çev. Arı, A.). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014), **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Pegem Yayınları.
- Ersanlı, E. (2008), “Yaşlıya Bakım Hizmetleri”. Ersanlı, K. ve Kalkan, M. (ed.), **Psikolojik, Sosyal ve Bedensel Açından Yaşlılık**. 173-190. Ankara: Kilit.
- Hablemitoğlu Ş. ve Özmete, E. (2010), **Yaşlı Refahı: Yaşlılar için Sosyal Hizmet**. Ankara: Kilit.

- Karasar, N. (2017), **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Nobel: İstanbul.
- Kıral, B. (2020), “Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi”. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 15 170-189.
- Şentürk, Ü. (2018), **Yaşlılık Sosyolojisi: Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri**. Bursa: Dora.
- Tufan, İ. (2003), **Modernleşen Türkiye’de Yaşlılık ve Yaşlanmak**, İstanbul: Anahtar.
- Taylan, H. H. (2011), “Sosyal Bilimlerde Kullanılan İçerik Analizi ve Söylem Analizinin Karşılaştırılması”. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (BUSBED)*, 1(2), 63-76.
- TÜİK, (2021). *İstatistiklerle Yaşlılar, 2020*. (<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Elderly-Statistics-2020-37227> erişim 08.07.2021).
- Wach, E., ve Ward, R. (2013). *Learning About Qualitative Document Analysis*. (<https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/handle/20.500.12413/2989> erişim: 07.07.2021)
- Yıldırım, A. Şimşek, H. (2016), **Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri**. Ankara: Seçkin.
- Yaşlı Destek Programı 2020 Yılı Projesi Uygulama Usul ve Esasları, (2020). Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü.